

HUMANITIES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.2.6>

STAN PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY GRANICZNEJ UKRAINY W PRZEDEDNIU ROSYJSKIEJ AGRESJI W 2014 ROKU

Oleh Ananin

*kandydat nauk technicznych, starszy pracownik naukowy,
starszy funkcjonariusz Głównego Centrum Ekspertyz Kryminalistycznych
Państwowa Służba Graniczna Ukrainy (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-8757-1663

ananin@i.ua

Adnotacja. W artykule przedstawiono wyniki badania historycznego dotyczącego stanu Państwowej Służby Granicznej Ukrainy na początku 2014 roku, które pozwala uzyskać ogólny pogląd na rezultaty reform, jakie miały miejsce na ukraińskiej granicy Służba od 2000 roku. Od tego roku reforma Państwowej Straży Granicznej obrała kurs polegający na wdrażaniu zasad ochrony granic przyjętych w państwach Unii Europejskiej.

Historyczne znaczenie mają ponadto pytania dotyczące bezpośredniego stanu instytucji granicy państwowej Ukrainy, która odpowiadała za ochronę granicy państwowej w przededniu rosyjskiej agresji zbrojnej w 2014 roku.

Podkreślono, że w wyniku reform od początku 2014 roku Państwowa Służba Graniczna była już organem ścigania o modelu europejskim, realizującym ochronę granicy państwowej Ukrainy metodami egzekwowania prawa. Jej strukturę organizacyjną i system zarządzania zbudowano na wzór instytucji granicznych państw Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: Państwowa Służba Graniczna Ukrainy, bezpieczeństwo granic, agresja rosyjska, wojna rosyjsko-ukraińska, granica państwowa, transformacja, reformacja.

THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE ON THE EVE OF RUSSIAN AGGRESSION IN 2014

Oleh Ananin

*Candidate of Technical Sciences, Senior Researcher,
Senior Officer of the Main Forensic Center of the State Border Guard Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-8757-1663

ananin@i.ua

Abstract. The article presents the results of a historical study of the State Border Guard Service of Ukraine at the beginning of 2014, which allows to get a general idea of the results of the reforms that have been taking place in the Ukrainian border guard agency since 2000. In addition, there is a certain historical interest in the issues of the immediate state of the national border institution of Ukraine, which was responsible for the protection of the state border on the eve of the Russian armed aggression in 2014.

It is emphasized that as a result of reforms, as of the beginning of 2014 The State Border Guard Service was already a European-style law enforcement agency that protected the State border of Ukraine by law enforcement methods. Its organizational structure and management system were modeled on the border institutions of the European Union.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, border security, Russian aggression, Russian-Ukrainian war, state border, transformation, reform.

СТАН ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА ПЕРЕДОДНІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В 2014 Р.

Олег Ананьїн

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
старший офіцер Головного експертно-криміналістичного центру
Державної прикордонної служби України (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-8757-1663

ananin@i.ua

Анотація. В статті представлено результати історичного дослідження щодо стану Державної прикордонної служби України на початку 2014 р., що дозволяє отримати загальне уявлення про результати реформ, які відбува-

лися в українському прикордонному відомстві з 2000 р. Саме з того року в реформуванні Державної прикордонної служби було взято курс на впровадження принципів охорони кордону, прийнятих в державах Європейського Союзу.

Крім того викликають певний історичний інтерес питання щодо безпосереднього стану в якому перебувала національна прикордонна інституція України, що відповідала за охорону державного кордону напередодні російської збройної агресії 2014 р.

Наголошено, що в результаті реформ, станом на початок 2014 р. Державна прикордонна служба вже являла собою правоохоронний орган європейського зразка, який здійснював охорону державного кордону України правоохоронними методами. Її організаційна структура та система управління була побудована на зразок прикордонних інституцій держав Європейського Союзу.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, прикордонна безпека, російська агресія, російсько-українська війна, державний кордон, трансформація, реформування.

Вступ. Зміна загроз національній безпеці та суспільно-політичних орієнтирів в державі завжди спонукали до трансформацій в секторі безпеки і оборони. В цьому сенсі не стала винятком і Україна, чий історичний досвід підтвердив, що пріоритетні напрями в побудові системи прикордонної безпеки завжди будуть залежати в першу чергу від актуальних загроз національній безпеці на державному кордоні. Зміна цих загроз спонукатиме державне керівництво до впровадження відповідних реформ, що будуть призводити до певних трансформацій в національній прикордонній інституції, а разом з ними і в усій системі охорони державного кордону.

Метою статті є представлення результатів історичного дослідження щодо стану Державної прикордонної служби України на початку 2014 р. після реформ, які відбувалися в українському прикордонному відомстві з 2000 р. Крім того викликають певний історичний інтерес питання щодо безпосереднього стану в якому перебувала національна прикордонна інституція України, що відповідала за охорону державного кордону напередодні російської збройної агресії.

Матеріал і методи дослідження. Робота ґрунтується на дослідженні українського, європейського законодавств, а також праць українських вчених та експертів з різних галузей знань О. Мельникова (Мельников, 2009: 41–46), М. Литвина (Литвин, 2008: 19–21), Д. Купрієнка (Купрієнко, 2013: 89–91), П. Шишоліна (Шишолін, 2014: 12–16), які неодноразово зверталися до комплексного вивчення актуальних проблем, пов'язаних із становленням в Україні модернізованої системи забезпечення прикордонної безпеки європейського зразка. Для досягнення мети представлено дослідження було використано загальнонаукові методи аналізу і синтезу, узагальнення, порівняння, опису, а також історико-наукові методи, зокрема, метод історичного аналізу, історико-системний метод та історико-порівняльний метод.

Результати та їх обговорення. Станом на початок 2014 р. процес реформування в Державній прикордонній службі України відбувався на основі законодавства з питань прикордонної безпеки держав – учасниць Європейського Союзу (Border Security and Management Concept, 2005). Виходячи із означеного реформи запроваджувалися в двох взаємопов'язаних напрямках.

Перший – пошук та запровадження нових для України державних механізмів забезпечення національних інтересів в сфері безпеки державного кордону.

Другий – розробка на основі передового, на той час, європейського досвіду та втілення безпосередньо в діяльність Державної прикордонної служби нової для України моделі охорони кордону, яка відповідала б вимогам часу та забезпечувала адекватне реагування на зовнішні та внутрішні загрози прикордонній безпеці як складової національної безпеки.

З приводу першого напрямку реформ щодо пошуку та втілення дієвих державних механізмів забезпечення національних інтересів на державному кордоні, то тут варто зазначити про те, що цей процес був безпосередньо пов'язаним з функціонуванням системи прикордонної безпеки європейських держав (Border Security and Management Concept, 2005). Тому в рамках політики євроінтеграції в Україні поступово розширювалася правова база із співробітництва з прикордонними інституціями європейських держав, правоохоронними та міжнародними безпековими установами (Петрова, 2011: 29). Узгоджувалися певні європейські стандарти щодо участі державних інституцій України в спільних з європейськими правоохоронними органами прикордонних операціях (Петрова, 2011: 30).

Таким чином у тій частині безпекового сектору України, яка відповідала за охорону державного кордону, було запущено державотворчий процес щодо запровадження дієвого європейського механізму забезпечення прикордонної безпеки, який в Європейському Союзі мав загальну назву – Integrated border management (Інтегроване управління кордонами) (European integrated border management).

Історія впровадження основних засад і напрямів державної політики в сфері інтегрованого управління кордонами відбувалося відповідно до затвердженої Кабінетом Міністрів України в 2010 р. Концепції інтегрованого управління кордонами (Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами, 2010).

Як визначав М. Литвин, під інтегрованим управлінням кордонами розглядалася скоординована діяльність компетентних державних органів України (суб'єктів інтегрованого управління кордонами), спрямована на створення та підтримання балансу між ефективною охороною державного кордону та збереженням його відкритості для законної трансграничної діяльності та осіб, які подорожують. Таке тлумачення інтегрованого управління кордонами ґрунтувалося на вітчизняному та європейському досвіді і давало змогу вести розмову про його сутність як діяльності для забезпечення належного рівня прикордонної безпеки та відкритості кордону (Литвин, 2012: 36). Також, М. Литвин визначав специфіку інтегрованого управління кордонами та виходячи із неї, і його характерні ознаки, які були актуальні станом на 2014 р., зокрема: суб'єктний склад,

в який увійшли: Міністерство внутрішніх справ, Міністерство закордонних справ, Міністерство інфраструктури, Міністерство фінансів, Державна прикордонна служба, Державна митна служба, Державна міграційна служба, Служба безпеки України, Державна продовольча служба та інші органи державної влади відповідно до компетенції; взаємодія зазначених суб'єктів координувалася на відомчому, міжвідомчому, державному та міжнародному рівнях; координація взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами включала в себе систему політичних, правових, економічних та організаційних заходів (Литвин, 2014: 4).

У травні 2013 р. в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького відбулася міжнародна науково-практична конференція на тему «Інтегроване управління кордоном: теорія та практика». Під час її роботи Голова Державної прикордонної служби України генерал армії України М. Литвин зазначив, що завдання, які визначалися Концепцією інтегрованого управління кордонами на близьку перспективу, було в цілому виконано. Зокрема:

- впроваджено нові форми співробітництва між суб'єктами інтегрованого управління кордонами, з прикордонними службами суміжних країн, зокрема спільний аналіз загроз та профілювання ризиків, спільний прикордонний і митний контроль, патрулювання «зеленого» кордону;

- набула подальшого розвитку співпраця з Frontex;

- здійснено подальші кроки щодо договірно-правового оформлення державного кордону;

- продовжено заходи з модернізації системи зв'язку та інформатизації, впровадження інноваційних технологій, новітніх засобів контролю та спостереження, розвитку прикордонної інфраструктури;

- впроваджено інновації в охороні кордону на шляхах міжнародних сполучень, які успішно були апробовані під час чемпіонату Європи з футболу, зокрема: створення трирівневої системи перевірки паспортних документів; спрощення порядку перетинання кордону, в тому числі з використанням електронних карток; запровадження перевірки поїздів на кінцевих станціях та під час руху; подання авіаперевізниками попередньої інформації про пасажирів, і вантажі, які перевозяться повітряними суднами; підготовка до впровадження біометричного контролю.

Крім того, М. Литвин наголошував, що головною метою Державної прикордонної служби в контексті впровадження процесу інтегрованого управління кордонами є створення так званого інтелектуального кордону (система охорони кордону, що побудована на основі новітніх технічних засобів дистанційного контролю та спостереження) (Литвин, 2013: 5).

Щодо історії другого напрямку реформ із впровадження в діяльність Державної прикордонної служби нової для України моделі охорони кордону на базі європейського досвіду, то реалізація відповідних завдань відбувалася виходячи із існуючих на той час поглядів на саме поняття «прикордонна безпека».

В своїх дослідженнях П. Шишолін пропонував розглядати прикордонну безпеку, по-перше, як ступінь захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави в її прикордонній сфері. По-друге – як стан суспільних відносин, коли суспільству, державі, особі не завдається шкоди та створюються умови для реалізації громадянами їхніх інтересів, що пов'язані зі свободою пересування через державний кордон. Досягнення такого стану потребувало: запровадження відповідного комплексу правових, організаційних, режимних, контррозвідувальних, розвідувальних, оперативно-розшукових, спеціальних та військових заходів (що спрямовані на захист державного суверенітету, територіальної цілісності, економічного потенціалу держави, прав і свобод громадян); розширення форм і способів організації взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами (Шишолін, 2014: 13).

Разом з тим, так званим європейським досвідом охорони кордону, в Україні, вважалися вже реалізовані на той час підходи в організації охорони зовнішніх кордонів Європейського Союзу. Історико-правовий аналіз європейських нормативно-документів (The Schengen acquis – Convention implementing the Schengen..., 2000; Коментований переклад Візового кодексу Європейського Союзу, 2010; Регламент (ЄС) № 562/2006, 2006; Регламент Ради (ЄС) № 2007/2004, 2004; Frontex, 2010; (ЄС) № 863/2007 of the European Parliament, 2007) засвідчив про те, що в європейських державах відбулося зміщення пріоритетів в охороні кордону в бік запровадження єдиної системи здобування й аналізу випереджувальної інформації про протиправну діяльність на кордоні, ефективної реалізації її результатів та організації оперативно-розшукової роботи.

Саме для втілення вищезначених поглядів на базі європейського досвіду із забезпечення прикордонної безпеки, і було необхідне впровадження принципово нової для України моделі охорони державного кордону. В результаті чого Державна прикордонна служба та вся система охорони державного кордону піддавалася докорінним змінам.

Отже впровадження нової для України європейської моделі охорони кордону мала забезпечити виконання прикордонною інституцією двох значних державних завдань щодо забезпечення:

- недоторканності державного кордону України на суходолі;

- охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Виконання завдань із забезпечення недоторканності державного кордону України на суходолі планувалося досягти наступними шляхами:

- зміщення пріоритетів в охороні кордону в бік здобування випереджувальної інформації, підвищення ефективності оперативно-розшукової роботи, створення в межах контрольованих прикордонних районів ешелонуваної єдиної системи збирання та реалізації даних обстановки та інформації про протиправну діяльність на кордоні;

- остаточного відходу від лінійної побудови охорони кордону та переходу від стаціонарно розташованих нарядів до патрулювання районів, впровадження інспекторів прикордонної служби та прикордонних патрулів;

– створення мобільних елементів охорони кордону, застосування підрозділів для виконання спеціальних завдань на окремих напрямках для реалізації даних обстановки;

– остаточного удосконалення ефективності паспортного контролю та контролю за дотриманням іноземцями правил перебування в Україні, введення в дію сучасних інформаційних систем, створення відомчої бази даних щодо порушників прикордонного законодавства;

– переходу на професійну основу комплектування прикордонних підрозділів.

Виконання завдань із забезпечення охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні планувалося досягти наступними шляхами:

– створення єдиної системи радіотехнічного та візуального спостереження за морською акваторією;

– поєднання в діяльності органів охорони кордону розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової складових у прибережних районах;

– широкого використання прикордонної авіації для контролю виключної (морської) економічної зони, реалізації даних обстановки за допомогою кораблів Морської охорони.

Таким чином, виходячи із вищезначеного доцільно стверджувати, що запровадження нової моделі охорони кордону в практику Державної прикордонної служби забезпечило остаточний відхід від лінійної побудови охорони державного кордону, застарілих форм і способів службово-бойової діяльності.

Станом на початок 2014 р. загальна структура Державної прикордонної служби складала: 6 органів управління: Адміністрація Держприкордонслужби та 5 регіональних управлінь (Східне, Північне, Західне, Південне, Азово-Чорноморське); 27 органів охорони кордону (19 прикордонних загонів, мобільний прикордонний загін, окремий контрольно-пропускний пункт, 3 загони Морської охорони, загін Морської охорони для виконання спеціальних завдань, 2 окремі авіаційні ескадрильї); 4 навчальні заклади та науково-дослідний інститут; 5 окремих відділів прикордонної служби (типу «С»); 68 органів різних видів забезпечення (медичні, оздоровчі, тилові тощо) (Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України, 2013: 21).

Одним із результатів реформ із впровадження європейського досвіду з прикордонної безпеки можна вважати введення Державної прикордонної служби до сфери управління МВС України (Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, 2012). Таким чином відбулося остаточне закріплення за Державною прикордонною службою статусу правоохоронного органу.

Варто відзначити, що з часу набуття Україною незалежності та до кінця 2013 р. результати оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби наблизилася до рекордного показника. Так, в 2013 р. кількість осіб, що перетнули український державний кордон склала – 100 млн. Протягом зазначеного року в окремі дні туристичних сезонів прикордонний контроль проходили до півмільйона громадян і 90 тисяч транспортних засобів (Біла книга – 2013, 2014). Таким чином можна вважати, що Україна закріпила за собою статус відкритої держави, яка набула значних транзитних спроможностей та була здатна забезпечити законну транскордонну діяльність, безпеку громадян і захист прав людини.

Найкраще ілюстрував завдання та діяльність прикордонного відомства наступний документ: «Основні напрями діяльності та подальшого розвитку Державної прикордонної служби в 2014 році» (Основні напрями діяльності та подальшого розвитку..., 2013: 50). Цей державний програмний документ затверджувався МВС України. У ньому йшлося тільки про правоохоронні функції для прикордонників. У свою чергу керівництво Державної прикордонної служби серед основних напрямів діяльності в 2014 р. визначало розвиток системи охорони кордону шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, технічних засобів охорони та дотримання прав і свобод людини. Крім того, значна увага приділялася подальшому розвитку прикордонного співробітництва, продовженню технічного переоснащення відділів прикордонної служби, оновленню прикордонної авіації та корабельно-катерного складу Морської охорони тощо (Минулоріч на кордоні зафіксовано...).

Отже, виходячи із проведеного дослідження доводиться констатувати, що в тогочасних умовах загальнодержавного реформування всієї правоохоронної системи України, на рівні державного керівництва, питання про підготовку до виконання бойових завдань в умовах війни вже не розглядалися.

Таким чином, як бачимо, на зламі ХХ – ХХІ ст. в історії України відбулася еволюція національної прикордонної інституції в особливу компоненту із забезпечення національної безпеки. Доцільно вважати, що її особливість виходила із об'єкту охорони – державного кордону. В свою чергу, процес охорони державного кордону полягав у побудові системи гарантування прикордонної безпеки, адекватної реальним та потенційним загрозам, що забезпечувало б стабільність обстановки на державному кордоні та прикордонних територіях, а також створенні сприятливих умов для забезпечення життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави. Головним призначенням всього переліченого було зміцнення суверенітету та територіальної цілісності української держави.

В цілому зміни в підходах до організації всієї системи охорони державного кордону, технічно й технологічно, були спрямовані на наближення до стандартів країн Європейського Союзу і цілком відповідали стратегічному курсу України на євроінтеграцію.

Висновки. Як показало представлене історичне дослідження, реформування прикордонної інституції України із військового формування в правоохоронний орган європейського зразка відбувалося в загальному контексті демократичних реформ, які проводилися в Україні на шляху до заявленої євроінтеграції. Станом на 2014 р. вже відбувся планомірний відхід від застарілих підходів до охорони кордону, які застосовувала прикордонна інституція, коли мала статус військового формування.

Таким чином, у результаті реформ, станом на початок 2014 р. Державна прикордонна служба вже являла собою правоохоронний орган європейського зразка, який здійснював охорону державного кордону України правоохоронними методами. Її організаційна структура та система управління була побудована на зразок прикордонних інституцій держав Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Біла книга – 2013. Адміністрація ДПСУ. Київ. ТОВ «Дорадо-Друк». 2014. С. 5.
2. Border Security and Management Concept: Framework for Co-operation by the OSCE Participating States. 13 Meeting of the Ministerial Council, Ljubljana, December 2005. MC. DOC/2/05. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/0/17452.pdf> (дата звернення: 15.04.2024).
3. (EC) № 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) № 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007R0863> (дата звернення: 17.04.2024).
4. European integrated border management. European Union. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/european-integrated-border-management_en (дата звернення: 16.04.2024).
5. Коментований переклад Візового кодексу Європейського Союзу. Громадська ініціатива «Європа без бар'єрів». Київ, 2010. URL: <https://europewb.org.ua/komentovaniy-pereklad-vizovogo-kodeks/> (дата звернення: 16.04.2024).
6. Купрієнко Д. А., Хом'як С. В. Модель еволюції транскордонних відносин у контексті забезпечення прикордонної безпеки. *Інтегроване управління кордоном: теорія та практика. Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький 21-22 травня 2013 р.)*. Хмельницький: НАДПСУ, 2013. С. 89–91.
7. Литвин М. М. Шляхи реалізації правоохоронних функцій Державної прикордонної служби України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Хмельницький: НАДПСУ*, 2008. № 43/2. С. 19–21.
8. Литвин М. М. Інтегроване управління кордонами: підручник. Хмельницький: НАДПСУ, 2012. С. 36–37.
9. Литвин М. Концептуальні засади інтегрованого управління кордонами. Досвід упровадження в Україні. *Наука і оборона*. 2014. № 1. С. 3–7.
10. Литвин М. Концептуальні засади інтегрованого управління кордонами. Досвід впровадження в Україні. «Інтегроване управління кордоном: теорія та практика». *Тези Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 травня 2013 р.)*. Хмельницький: НАДПСУ, 2013. С. 5.
11. Мельников О. Г. Актуальні питання державного управління у сфері прикордонної безпеки в умовах європейської інтеграції. *Вісник Державної служби України*. 2009. № 1. С. 41–46.
12. Минулоріч на кордоні зафіксовано майже 100 мільйонів подорожуючих. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247013070 (дата звернення: 18.04.2024).
13. Основні напрями діяльності та подальшого розвитку Державної прикордонної служби України в 2014 році. Адміністрація ДПСУ. Київ, 2013. 51 с.
14. Петрова Ю. М. Стан та перспективи співпраці з європейською агенцією управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу Frontex. *Науковий вісник Державної прикордонної служби України*. 2011. № 1. С. 28–34.
15. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24.12.2012 р. № 726/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/726/2012#Text> (дата звернення: 17.04.2024).
16. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.10.2010. № 2031-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2031-2010-p> (дата звернення: 16.04.2024).
17. Регламент (ЄС) № 562/2006 Європейського Парламенту і Ради від 15 березня 2006 г., устанавлюючий Кодекс Сообщества о режиме пересечения людьми границ (Шенгенский кодекс о границах). URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogosoyuza/shengenskij-kodeks-o-granitsah-2006-g-reglament-es-562-2006-evropejskogo-parlamenta-i-soveta-ot-15-marta-2006-g-ustanavlivayushhij-kodekssoobshhestva-o-rezhimeresecheniya-lyudmi-granits/> (дата звернення: 16.04.2024).
18. Регламент Ради (ЄС) № 2007/2004 від 26 жовтня 2004 року про заснування Європейської агенції з питань управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу (OBL 349, 25.11.2004, с. 1). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R2007> (дата звернення: 17.04.2024).
19. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Біла книга – 2013. Київ: ТОВ «Дорадо-Друк», 2014. С. 21.
20. The Schengen acquis – Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders. Official Journal L 239, 22/09/2000. p. 0019–0062.
21. Frontex. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/vropeyska-agenciya-z-pitanupravlinnya-operativnim-spivrobitnictvom-na-zovnishnih-kordonah-derzhavchleniv-vropeyskogo-soyuzu-frontex/Regulation> (дата звернення: 17.04.2024).
22. Шишолін П. А. Поняття і сутність прикордонної діяльності, її місце та роль у системі національної безпеки. *Наука і оборона*. 2014. № 3. С. 12–16.

References:

1. Bila knyha – 2013. (2014) [White book – 2013]. Administratsiia DPSU. Kyiv: TOV «Dorado-Druk», p. 5 [in Ukrainian].
2. Border Security and Management Concept: Framework for Co-operation by the OSCE Participating States. 13 Meeting of the Ministerial Council, Ljubljana, December 2005. MC. DOC/2/05. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/0/17452.pdf> (accessed: 15.04.2024).

3. (EC) № 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) № 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007R0863> (accessed: 17.04.2024).
4. European integrated border management. European Union. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/european-integrated-border-management_en (accessed: 16.04.2024).
5. Frontex. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/vropeyska-agenciya-z-pitanupravlinnya-operativnim-spivrobotnictvom-na-zovnishnih-kordonah-derzhavchleniv-vropeyskogo-soyuzu-frontex/Regulation> (accessed: 17.04.2024).
6. Komentovanyi pereklad Vizovoho kodeksu Yevropeiskoho Soiuzu. Hromadska initsiatyva «Ievropa bez barieriv». (2010). [Commented translation of the EU Visa Code. Public initiative "Europe without Barriers"]. URL: <https://europewb.org.ua/komentovaniy-pereklad-vizovogo-kodek/> (accessed: 16.04.2024) [in Ukrainian].
7. Kupriienko, D. A., Khomiak, S. V. (2013). Model evoliutsii transkordonnykh vidnosyn u konteksti zabezpechennia prykordonnoi bezpeky [A model of the evolution of cross-border relations in the context of border security]. *Intehrovane upravlinnia kordonom: teoriia ta praktyka. Tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Khmelnytskyi 21-22 travnia 2013 r.)*. Khmelnytskyi: NADPSU. pp. 89–91 [in Ukrainian].
8. Lytvyn, M. M. (2008). Shliakhy realizatsii pravookhoronnykh funktsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Ways of realization of law enforcement functions of the State Border Guard Service of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Khmelnytskyi: NADPSU. № 43/2, pp. 19–21 [in Ukrainian].
9. Lytvyn, M. M. (2012). Intehrovane upravlinnia kordonamy [Integrated border management]: pidruchnyk. Khmelnytskyi: NADPSU. pp. 36–37 [in Ukrainian].
10. Lytvyn, M. (2014). Kontseptualni zasady intehrovanoho upravlinnia kordonamy. Dosvid uprovadzhennia v Ukraini [Conceptual framework for integrated border management. Experience of implementation in Ukraine]. *Science and Defense*, № 1. pp. 3–7 [in Ukrainian].
11. Lytvyn, M. (2014). Kontseptualni zasady intehrovanoho upravlinnia kordonamy. Dosvid uprovadzhennia v Ukraini [Conceptual framework for integrated border management. Experience of implementation in Ukraine]. *Tezy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Khmelnytskyi. 21-22 travnia 2013 r.)*. Khmelnytskyi: NADPSU. p. 5 [in Ukrainian].
12. Melnykov, O. H. (2009). Aktualni pytannia derzhavnoho upravlinnia u sferi prykordonnoi bezpeky v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Topical issues of public administration in the field of border security in the context of European integration]. *Visnyk Derzhavnoi sluzhby Ukrainy*. № 1, pp. 41–46 [in Ukrainian].
13. Mynulorich na kordoni zafiksovano maizhe 100 milioniv podorozhuivachykh [Last year, almost 100 million travelers were recorded at the border]. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247013070 (accessed: 18.04.2024) [in Ukrainian].
14. On Approval of the Concept of Integrated Border Management: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 27.10.2010 [Pro skhvalennia Kontseptsii intehrovanoho upravlinnia kordonamy : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.10.2010]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2031-2010-p> (data accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
15. Osnovni napriamy diialnosti ta podalshoho rozvytku Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy u 2014 rotsi. (2013) [Key areas of activity and further development of the State Border Guard Service of Ukraine in 2014]. Administratsiia DPSU. Kyiv, 51 p. [in Ukrainian].
16. Petrova, Yu. M. (2011) Stan ta perspektyvy spivpratsi z yevropeiskoiu ahentsiieiu upravlinnia operatyvnym spivrobotnytstvom na zovnishnikh kordonakh derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu Frontex [Status and Prospects of Cooperation with Frontex, the European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union Frontex]. *Naukovyi visnyk Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, № 1, pp. 28–34 [in Ukrainian].
17. Pro deiaki zakhody z optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady [On some measures to optimize the system of central executive authorities]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.12.2012 r. № 726/2012 (accessed: 17.04.2024) [in Ukrainian].
18. Rehlament (ES) № 562/2006 Evropeiskoho Parlamenta y Soveta ot 15 marta 2006 h., ustanavlyvaiushchyy Kodeks Soobshchestva o rezhyme peresecheniya liudmy hranyts (Shenhenckyy kodeks o hranytsakh) [Regulation (EC) No 562/2006 of the European Parliament and of the Council of March 15, 2006 laying down a Community Code on the treatment of border crossings by persons (Schengen Borders Code)]. URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogosoyuza/shengenskij-kodeks-o-granitsah-2006-g-reglament-es-562-2006-evropejskogo-parlamenta-i-soveta-ot-15-marta-2006-g-ustanavlivayushhij-kodekssobshchestva-o-rezhime-peresecheniya-lyudmi-granits/> (accessed: 16.04.2024) [in Russian].
19. Rehlament Rady (IeS) № 2007/2004 vid 26 zhovtnia 2004 roku pro zasnuvannia Yevropeyskoi ahentsii z pytan upravlinnia operatyvnym spivrobotnytstvom na zovnishnikh kordonakh derzhav-chleniv Yevropeyskoho Soiuzu (OVL 349, 25.11.2004, s. 1) [Council Regulation (EC) No. 2007/2004 of October 26, 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (OJL 349, 25.11.2004, p. 1)]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R2007> (accessed: 17.04.2024) [in Ukrainian].
20. Shysholin, P. A. (2014). Poniattia i sumnist prykordonnoi diialnosti, yii mistse ta rol u systemi natsionalnoi bezpeky [The Concept and Essence of Border Activity, Its Place and Role in the National Security System]. *Nauka i oborona*. № 3, pp. 12–16 [in Ukrainian].
21. Stratehichnyi biuletyn prykordonnoi bezpeky Ukrainy. Bila knyha – 2013. (2014) [Strategic Bulletin of the Border Security of Ukraine. White book – 2013]. Kyiv: TOV «Dorado-Druk», p. 21 [in Ukrainian].
22. The Schengen acquis – Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders. Official Journal L 239, 22/09/2000. p. 0019–0062.